

У рамках курсу «Основи корпоративної культури менеджерів-аграріїв» проводилися проблемні лекції, які передбачають виклад матеріалу, що включає систему проблем і вимагає самостійної пошуково-дослідної діяльності студентів. На такій лекції застосовувався диференційований підхід до навчання. Психологічну підготовку розпочинали з проблемної ситуації, аналізу суперечностей, формулювання проблемних запитань, участі у пошуку відповідей на них, студенти максимально залучалися до участі в лекціях.

Повторне тестування засвідчило, що завдяки введенню у процес фахової підготовки майбутніх менеджерів-аграріїв курсу «Основи корпоративної культури менеджерів-аграріїв» засвідчено значні позитивні зміни у рівнях сформованості професійно-етичної, етнокультурної та статусно-рольової компетентності. Результати порівняльних кількісних даних свідчать про ефективність впровадження курсу «Основи корпоративної культури менеджерів-аграріїв» у фахову підготовку студентів (82%).

Дослідження не вичерпує усіх проблем щодо формування корпоративної культури майбутніх менеджерів-аграріїв у процесі фахової підготовки. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у встановленні педагогічних умов необхідних для формування корпоративної культури майбутніх менеджерів-аграріїв.

Література:

1. Гуренко О. І. До питання формування етнокультурної компетентності студентів педагогічного ВНЗ: Зб. наук. пр. / О. І. Гуренко; за ред. Г. В. Троцько. – Харків: ХНПУ, 2005. – Вип. 15. – С. 48-52.
2. Ионцева М.В. Механизмы формирования корпоративной культуры вуза: [монография] / М.В. Ионцева. – М.: Логос. – 2006. – С. 67-72.
3. Ногінська А.О. Корпоративна культура як об'єкт наукових досліджень / А.О. Ногінська // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського: зб. наук. пр. – Одеса: ПДПУ ім. К. Д. Ушинського. – 2012. – № 7-8. – С. 125-131.
4. Парсяк В. Н. Корпоративна культура вищих навчальних заклад: сутність і складові // В. Н. Парсяк, І. М. Драгомирова / Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №2(92) – С. 97-104.
5. Рудинская Е. В. Корпоративный менеджмент / Е. В. Рудинская, С. А. Яромиш. – К.: КНТ, Эльга-Н. – 2008. – С. 36-42.

УДК: 378:316.7

Чебан Оксана Михайлівна

Кандидат філософських наук, доцент
Одеський державний аграрний університет

ЗНАЧЕННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ АГРАРІЇВ

Стаття присвячена особливостям впровадження міжпредметних зв'язків в навчально-виховний процес студентів аграріїв вищих навчальних закладів. Зосереджується увага на набутті практичних педагогічних знань і вмінь студентами магістрами в ході проведення семінарських занять та закріпленні навчального матеріалу студентами бакалаврами .

Ключові слова: міжпредметні зв'язки, студенти магістри, студенти бакалаври, семінарські заняття..

В процесі навчання студенти оволодівають значною кількістю навчальних дисциплін, що формують різні знання та вміння, і повинні сприйматися як єдиний взаємопов'язаний процес . Саме інтеграція знань дозволяє забезпечити міцність умінь і навичок студентів, зосереджує їх увагу на головному, виявляє і усуває прогалини в раніше вивченому навчальному матеріалі.

Процес професійної підготовки студентів аграріїв має можливість збагачення й розвитку за умови, якщо його зміст набуватиме системного характеру, охоплюватиме найважливіші й найсуттєвіші досягнення аграрної науки, культури, мистецтва, спрямовуватиме увагу та зусилля майбутнього фахівця в аграрній галузі на комплексне розв'язання актуальних завдань його професійного становлення, розвитку особистого педагогічного досвіду, знань, умінь і навичок. Звідси актуального характеру набувають питання інтеграції знань у процесі

професійної підготовки студентів аграріїв, забезпечення необхідних педагогічних умов для зміцнення зв'язку між складовими компонентами навчально-виховної діяльності, ефективного використання міжпредметних зв'язків під час формування найважливіших професійних якостей у студентів аграріїв вищих навчальних закладів.

Саме тому у нашому дослідженні були визначені завдання, пов'язані із теоретичним осмисленням міжпредметних зв'язків та їхніх навчально-виховних можливостей у процесі професійної підготовки студентів аграріїв. Безпосередньо вивченням міжпредметних зв'язків вищої школи займалися Т.Архипова, І.Бочан В.Берман, О.Бесмельцева, С.Гончаренко, Р.Гуревич, Д.Водзинський, І.Кузминський, В.Попков та ін. [3, с.165]. Проблема міжпредметних зв'язків є однією з провідних у сучасній дидактиці. Особливої актуальності вона набуває в аграрних ВНЗ, де вивчаються два різнобічних цикли дисциплін: спеціальний та психолого-педагогічний. Однак навіть у рамках спеціального циклу дисциплін постає складне завдання об'єднання знань, умінь і навичок різних предметів в єдине ціле, вирішення якого в значній мірі покращує якість підготовки спеціалістів.

Складність такого педагогічного явища як міжпредметні зв'язки в навчально-виховному процесі вищої школи спонукає багатьох учених до його вивчення, осмислення, аналізу та оцінки. У спектрі наукового пошуку вчених є питання, пов'язані із визначенням сутності та актуальності міжпредметних зв'язків (Т. Архипова, Д. Кірюшкін, В. Федорова) [1, с.35]; обґрунтуванням загальних принципів міжпредметних зв'язків та дидактичних умов їхньої реалізації при вивченні математики в школі й вузі (В. Берман) [2, с.12]. Дослідники акцентують свою увагу на засобах, методах, формах використання міжпредметних зв'язків у процесі формування педагогічної майстерності (О.Музальов) [4, с.155]. Серед авторів, які досліджують дану проблему, слід відзначити І.Бочан, А. Бекренева, А. Гур'єва, В. Костюка, К. Кречетникова, В. Михелькевича, Т.Титовец, А. Вербицького, Д. Ширяєву та ін.

Аналіз науково-педагогічної літератури, присвяченої проблемі міжпредметних зв'язків у навчально-виховній роботі вищої школи, дає змогу констатувати, що досліджень, які давали б вичерпну відповідь щодо змісту міжпредметних зв'язків у процесі професійної підготовки студентів аграріїв недостатньо. Це зумовлює необхідність більш предметного вивчення цього питання на теоретико-методологічному рівні, а також проаналізувати використання міжпредметних зв'язків у сучасній теорії і практиці професійної підготовки студентів аграріїв.

На сьогоднішній день недостатньо актуалізації опорних знань і формування узагальнених вмінь під час підготовки студентів аграріїв, особливо в сучасних умовах швидкісного зростання теоретичного матеріалу та скорочення часу аудиторних занять. За таких обставин необхідно не тільки зміцнювати зв'язки різних дисциплін, але й забезпечити взаємопроникнення окремих навчальних предметів, тобто їх інтеграцію з метою формування цілісної узагальненої системи знань та вмінь нового рівня.

В процесі навчання інтеграція може здійснюватись шляхом злиття в одному занятті елементів різних учбових дисциплін. Особливо сприятливі умови для реалізації міжпредметних зв'язків засобами інтеграції створюються на старших курсах ВНЗ, коли узагальнюються знання студентів, отримані під час вивчення різних дисциплін на попередніх курсах. Істотним моментом в реалізації міжпредметних зв'язків є виявлення загальних для цілого ряду дисциплін провідних ідей, біля яких доцільно інтегрувати різні види знань і зв'язувати їх в цілісні системи.

Міжпредметні зв'язки засобами ознакової інтеграції поглиблюють взаємопроникнення суміжних дисциплін, покращують сприйняття навчального змісту студентами та забезпечують формування у них цілісного уявлення про об'єкт навчання. Виключення дублювання понять з окремих дисциплін, в свою чергу, дозволяє викладати більший обсяг інформації на лекційних заняттях. В цьому аспекті інтеграція виступає як шлях інтенсифікації навчання, модернізації освіти в цілому, посилення її теоретичних основ за допомогою загальних провідних ідей науки. Такий підхід створює необхідні передумови формування професіонала аграрія, який володіє такими якостями, як універсальність мислення та професійна ерудиція, що робить його конкурентноздатним на європейському ринку праці.

З метою здійснення міжпредметних зв'язків та формування навичок педагогічної майстерності нами було проведено семінар «Історія та культура півдня України». Специфіка кафедри «Філософії, історії і політології» в одеському державному аграрному університеті полягає в тому, що вона забезпечує викладання студентам різних факультетів таких дисциплін як: «Філософія», «Історія України», «Історія української культури», «Політологія», «Соціологія», «Психологія і педагогіка», «Педагогіка вищої школи», «Психологія управління». Ці дисципліни викладаються студентам на різних факультетах та курсах. Вивчивши навчальні програми з цих дисциплін нами було виявлено, що якість підготовки магістрів як і бакалаврів буде поліпшено завдяки вдалій навчальній взаємодії студентів, які здобувають різні освітньо-кваліфікаційні рівні.

У контексті європейської інтеграції вищої освіти України виховання студентів різних курсів потребує нового підходу до науково-педагогічного процесу. Сьогодення вимагає перегляду навчальних методик щодо підготовки магістрів. У зв'язку з цим нами було запроваджено в курсі дисципліни «Педагогіка вищої школи» новий підхід у навчанні магістрів. Студентам-магістрам було запропоновано підготувати і провести семінар зі студентами-бакалаврами, метою якої стало поглиблення і перевірка знань студентів щодо знання історії і культури півдня України, видатних культурних діячів південного регіону. В курсі «Історії української культури» студенти бакалаври вивчають розділи: «Культура українського народу в XIX ст.: духовні пошуки та шляхи їх реалізації» та «Новітня українська культура: витоки і джерела проблеми і здобутки». Кращому засвоєнню матеріалу цих розділів, а також поглиблення знань з історії і культури рідного краю сприяло проведення не традиційного семінарського заняття, а заняття у формі інтелектуальної гри. Зацікавленню студентів бакалаврів сприяло і той факт, що заняття проводили студенти магістри. Проведення семінарського заняття у формі інтелектуальної гри вимагало від студентів бакалаврів закріплення матеріалу з дисциплін «Історія України» та «Історія української культури». А методика проведення цього заняття вимагала від студентів магістрів певних знань з дисципліни «Педагогіка вищої школи». Студенти бакалаври могли оцінити педагогічні здібності студентів магістрів.

Інтелектуальна гра була проведена в рамках семінарського заняття за бінарною методикою, яка передбачає напрацювання умінь взаємодіяти між собою у ході навчального процесу не лише зі студентською аудиторією, але і з колегами. Такий навчальний підхід допоміг розкрити потенціал кожного магістра щодо педагогічної діяльності та вміння працювати в команді. Проведена інтелектуальна гра отримала позитивний відгук як у магістрів, так і у бакалаврів. Перші мали досвід наставництва у навчально-педагогічному процесі, що у подальшому допоможе їм визначитись у професійному напрямку. Бакалаври ж, у свою чергу, поглибили знання з історії свого краю, а найважливіше – отримали приклад і мотивацію перспективи навчальної діяльності.

Проведення семінарського заняття вимагало серйозної підготовки з боку студентів магістрів, така підготовка була здійснена за допомогою викладача, який виконував роль консультанта. До початку інтелектуальної гри студенти бакалаври отримали завдання, яке вимагало самостійної роботи з пошуку потрібного матеріалу. Значна увага студентів магістрів, які виступали у ролі викладачів приділялася побудові семінарського заняття. Головною ознакою матеріалу, який готувався для повідомлення, була висока якість. Пошук та відбір інформації проводився в рамках енциклопедичного матеріалу. Енциклопедичний матеріал є допоміжним, він – джерело цитування, викладається близько до тексту. Пошук даного матеріалу вівся в таких джерелах, як: енциклопедії, довідники, монографії, наукові документи тощо. Добір матеріалу ґрунтувався на положенні, що фази систематизації матеріалу поділяються на три основних види: фаза орієнтації, фаза вибору, фаза занурення. Фаза орієнтації: на цьому етапі постає лише загальне направлення повідомлення, без детального аналізу. Протягом цієї фази студенти працювали лише з емпіричним матеріалом. Фаза вибору визначається як етап самообмежень, тому вона також базувалася на емпіричному матеріалі. У

фазі вибору вирішувалися питання про те, що із зібраного заслуговує більш детального розгляду у зв'язку з поставленими завданнями.

У ході проведення семінарського заняття студенти бакалаври навчилися встановлювати і підтримувати емоційний контакт з партнером; основним прийомом слухання (пасивному й активному); прийомом конкретизації й уточнення точки зору партнера; видам зворотнього зв'язку; техніці упевненого поведіння; техніці аргументації; правилам завершення спілкування. Студенти бакалаври навчилися взаємодіяти в групі однолітків, виробили вміння і навички використовувати знання отримані раніше.

Замість традиційного закріплення готових знань в ході заняття була активізована пізнавальна діяльність кожного студента як магістра так і бакалавра. Причому залучення студентів до активного пізнавального процесу супроводжувалось засвоєнням знань і чітким усвідомленням того де і яким чином та з якою метою ці знання можуть бути використані в майбутній науково-педагогічній і професійній діяльності. За такої організації навчального процесу викладач виконував роль компетентного консультанта.

В результаті проведення семінарського заняття у формі інтелектуальної гри були використані імітаційні прийоми навчально-пізнавальної діяльності студентів магістрів, вони спробували себе в ролі викладача вищої школи.

Наприкінці заняття студенти зробили висновок, що шанобливе ставлення до української культурної традиції неможливе поза діалогом з культурами інших народів.

Після проведеного семінарського заняття у формі вікторини було проведено семінар-бесіду з магістрами, під час якого студенти поділилися своїми враженнями про проведене заняття. Ними було проаналізовані педагогічні методи і прийоми, виявлені і проаналізовані певні невдалі моменти. В процесі семінару-бесіди студенти показали толерантне ставлення до висловлювань однокурсників, навіть коли їхні враження різнилися.

Проведене семінарське заняття сприяло міждисциплінарному зв'язку таких дисциплін як «Історія української культури» та «Педагогіка вищої школи». Вікторина допомогла зробити ще один крок студентам-магістрам щодо подальшого обрання професійної діяльності – науково-педагогічної та навчання в аспірантурі чи суто виробничого спрямування за обраним фахом. Студенти магістри активно вплинули на навчально-виховний процес студентів бакалаврів. Як наслідок студенти магістри вправлялися в педагогічній майстерності. Було виявлено, що якість підготовки магістрів, як і бакалаврів, значно поліпшується завдяки міжпредметній взаємодії студентів, які здобувають різні освітньо-кваліфікаційні рівні. Семінарське заняття отримало позитивний відгук як у магістрів, так і у бакалаврів. Перші мали досвід наставництва у навчально-педагогічному процесі, що у подальшому допоможе їм визначитись у професійному напрямку. Бакалаври ж, у свою чергу, перевірили та поглибили знання з «Історії України» та «Історії української культури».

Література:

1. Архипова Т. А. Межпредметные связи: в чем их актуальность / Т.А. Архипова // Учитель. – 2001. – № 4. – С. 34-37.
2. Берман В. П. Загальні принципи міжпредметних зв'язків і дидактичні умови їх реалізації при навчанні математики в школі і вузі / В.П. Берман // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Херсон, 2002. – Вип. 27. – С. 12.
3. Бочан І. О. Впровадження самостійної, індивідуальної роботи студентів як важливого чинника формування особистісно-орієнтованої системи навчання / І. О. Бочан // Новітні технології навчання: наук.-метод. зб. / Кол. авт. ; М. І. Онищенко (відп. ред.). – К.: Наук.-метод. центр вищої освіти. – 2003. – С. 164-168.
4. Музальов О. О. Засоби, методи, форми використання міжпредметних зв'язків у навчальному процесі / О.О. Музальов // Сучасне українське виховання. – Львів: Основа, 1997. – С. 151-158.